

Tsivos, Konstantinos

[Κράλονά, Kateřina. Στη σκιά της Κατοχής. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις την περίοδο 1940–2010. Μετάφραση Κώστας Τσίβος]

Neograeca Bohemica. 2014, vol. 14, iss. [1], pp. 111-113

ISBN 978-80-260-7966-8

ISSN 1803-6414

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/142077>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Kateřina Králová. Στη σκιά της Κατοχής. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις την περίοδο 1940–2010. Μετάφραση Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2013, 408 σελ. ISBN: 978-960-221-579-1.

Κωνσταντίνος Τσίβος

Το θέμα των ελληνογερμανικών σχέσεων επανήλθε με έντονο τρόπο στην ευρωπαϊκή επικαιρότητα. Αυτό οφείλεται όχι μόνο στη συγκυρία της ελληνικής κρίσης, των επιπτώσεών της και του ρόλου που διαδραμάτισε σε αυτήν η γερμανική ελίτ και ο γερμανικός Τύπος, αλλά και στο ότι οι ελληνογερμανικές σχέσεις και κυρίως η επαχθής κληρονομιά της ναζιστικής κατοχής δεν διερευνήθηκαν επαρκώς μέχρι σήμερα. Σημαντική συμβολή στη διαλεύκανση των διμερών σχέσεων Ελλάδας – Γερμανίας από την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα έρχεται να προσφέρει με την επισταμένη και νηφάλια έρευνά της η ιστορικός κ. Κατερίνα Κράλοβα.

Το υλικό του βιβλίου της προέκυψε μετά από πολύχρονη έρευνα σε αρχεία δύο ηπείρων και πέντε χωρών. Η έκδοση του βιβλίου της Τσέχας ιστορικού από έναν τόσο γνωστό εκδοτικό οίκο της Αθήνας (Αλεξάνδρεια) αποτελεί ασφαλώς γεγονός ξεχωριστό και τιμά ιδιαίτερα τη συγγραφέα, η οποία την τελευταία δεκαετία παρακολουθεί ανελλιπώς τις ελληνικές εξελίξεις. Παράλληλα η έκδοση του βιβλίου στα ελληνικά αποτελεί και ένα τολμηρό εγχείρημα, γιατί τα αποτελέσματα της έρευνάς της αμέσως θα γίνονταν – όπως και έγιναν – αντικείμενο κριτικής και σχολίων από γνωστούς επιστήμονες που ασχολούνται με τη νεότερη ελληνική ιστορία.

Στο επίκεντρο του βιβλίου βρίσκεται ο τρόπος με τον οποίο η ελληνική κοινωνία διαχειρίστηκε την κληρονομιά της ναζιστικής κατοχής. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο θέμα της (μη) τιμωρίας των ναζί εγκληματιών όπως και στο ζήτημα-ταμπού του ελληνικού δωσιλογισμού σε συνδυασμό με την ανοιχτή – ακόμα – υπόθεση καταβολής αποζημιώσεων στα εκατοντάδες χιλιάδες θύματα της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα. Εξετάζονται όχι μόνο οι πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις των διμερών σχέσεων Ελλάδας – Γερμανίας τα τελευταία 70 χρόνια, αλλά και οι κοινωνικές τους συνδηλώσεις και κυρίως οι νομικές τους διαστάσεις. Οι δικαστικές προσφυγές των θυμάτων της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα εναντίον των κυβερνήσεων της Βόννης παλιότερα και του Βερολίνου τώρα μαρτυρούν ότι το θέμα των αποζημιώσεων παραμένει επίκαιρο, ενώ υπερβαίνει το στενό πλαίσιο των ελληνογερμανικών σχέσεων. Η έρευνα της κ. Κράλοβα συμπορεύεται με τη γενικότερη τάση των σύγχρονων ιστορικών να δίνουν έμφαση στις κοινωνικές πλευρές της ιστορίας και η συνεισφορά της έγκειται ακριβώς στην υπογράμμιση της σημασίας των νομικών πτυχών των διμερών σχέσεων μεταξύ κρατών και εθνών. Η προσέγγιση των δύσκολων νομικών θεμάτων γίνεται με τρόπο λιτό και κατανοητό για το μέσο αναγνώστη.

Το βιβλίο διαιρείται σε πέντε κεφάλαια, εκ των οποίων το πρώτο είναι αφιερωμένο στην ανάλυση των ελληνογερμανικών σχέσεων από την εποχή του μεσοπολέμου έως τη λήξη της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα, ειδικότερα στη στάση των κατοχικών αρχών ως προς το λεγόμενο «εβραϊκό ζήτημα», που οδήγησε σχεδόν στην εξαφάνιση των πολυάριθμων εβραϊκών κοινοτήτων. Παράλληλα εξετάζονται τα αίτια που οδήγησαν στην εμφάνιση του καταστροφικού λιμού της περιόδου 1941-1942 όπως και τα αντίποινα που εφάρμοσαν οι γερμανικές κατοχικές δυνάμεις εναντίον του άοπλου ελληνικού πληθυσμού με αποτέλεσμα την καταστροφή περίπου 1.500 χωριών και οικισμών της ελληνικής επικράτειας. Η συγγραφέας εξετάζει επίσης τον ενεργό ρόλο που διαδραμάτισαν στην καταστροφή της χώρας και οι ντόπιοι συνεργάτες των ναζί.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναλύει την πρόιμη μεταπολεμική περίοδο, δηλαδή την εποχή που η Ομοσπονδιακή Γερμανία προσπαθεί να κλείσει τις πληγές του πολέμου γνωρίζοντας μια τεράστια οικονομική ανάπτυξη, προσπαθώντας ταυτόχρονα να κερδίσει μια νέα θέση στη μεταπολεμική Ευρώπη. Κι ενώ η Ομοσπονδιακή Γερμανία αποκαθιστά σταδιακά τις διπλωματικές της σχέσεις με χώρες της Δυτικής Ευρώπης, την ίδια στιγμή η Ελλάδα σπαράσσεται από τα δεινά του Εμφυλίου Πολέμου. Η νικηφόρα έκβαση του Εμφυλίου για τη συντηρητική παράταξη θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο όχι μόνο στις εσωτερικές εξελίξεις, αλλά και στην κατεύθυνση της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας, καθώς το μεταπολεμικό ελληνικό καθεστώς συγκαταλέγεται μεταξύ των πρώτων που επιζήτησαν αποκατάσταση σχέσεων με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Η σημαντικότερη συνεισφορά της συγγραφέως στην εξέταση των ελληνογερμανικών σχέσεων εντοπίζεται στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο του βιβλίου στα οποία εξετάζονται ενδελεχώς ζητήματα που σχετίζονται με τη δίωξη και τιμωρία των ναζί εγκληματιών πολέμου, με τη σταδιακή παραχώρηση των σχετικών αρμοδιοτήτων στα όργανα δίωξης της Ομοσπονδιακής Γερμανίας. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η περίπτωση του Μαξ Μέρτεν, ο οποίος μετά από γερμανικές πιέσεις στην ουσία απελευθερώθηκε, την ίδια στιγμή που στις ελληνικές φυλακές κρατούνταν χιλιάδες αντιφασίστες αγωνιστές, μεταξύ δε αυτών και ο Θρυλικός Μανώλης Γλέζος.

Στα ως άνω κεφάλαια εξετάζεται επίσης το επίμαχο θέμα της αποπληρωμής του αναγκαστικού κατοχικού δανείου και της καταβολής αποζημιώσεων στα θύματα της γερμανικής κατοχής. Αναλύονται οι σχετικές δικαστικές προσφυγές τόσο των ελληνικών μεταπολεμικών κυβερνήσεων όσο και Ελλήνων ιδιωτών, με γνωστότερη αυτή των κατοίκων του μαρτυρικού Διστόμου. Οι εξελίξεις αυτές εξετάζονται υπό το πρίσμα της διαιρεμένης Ευρώπης και της διχοτομημένης Γερμανίας, διχοτόμηση που λειτουργούσε ως άλλοθι παραπέμποντας την οριστική επίλυση των επίμαχων αποζημιώσεων στην – τότε ακόμα πολύ αβέβαιη – προοπτική της επανένωσης των δύο Γερμανιών. Η επανένωση της Γερμανίας γέννησε νέες ελπίδες για το ενδεχόμενο

εξεύρεσης μιας οριστικής λύσης μεταξύ των δύο χωρών, προοπτική η οποία δεν ευοδώθηκε με αποτέλεσμα το θέμα των αποζημιώσεων και του κατοχικού δανείου να αιωρείται μέχρι σήμερα, ρίχνοντας βαριά σκιά στις διμερείς σχέσεις Ελλάδας και Γερμανίας. Παράλληλα καθίσταται ζήτημα εσωτερικής πολιτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των αντιπάλων πολιτικών δυνάμεων τόσο της Ελλάδας όσο και της Γερμανίας. Επιγραμματικά θα λέγαμε ότι το βιβλίο της κ. Κράλοβα, τόσο στην ελληνική όσο και στην τσεχική έκδοσή του (σύντομα δε και στη γερμανική) καθίσταται χρήσιμο εργαλείο για όσους ασχολούνται με τη νεότερη ελληνική ιστορία ή όσους επιθυμούν να ειδικευτούν στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Νίκος Σιγάλας. Ο Ανδρέας Εμπειρικός και η ιστορία του ελληνικού υπερ-ρεαλισμού ή μπροστά στην αμείλικτη αρχή της πραγματικότητας. Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 2012, 368 σελ. ISBN 978-960-325-980-0.

Nicole Votavová Sumelidisová

Παλιές ερωτήσεις με καινούριες απαντήσεις του Νίκου Σιγάλα

Ο κύριος σκοπός της μελέτης του ιστορικού Νίκου Σιγάλα *Ο Ανδρέας Εμπειρικός και η ιστορία του ελληνικού υπερρεαλισμού ή μπροστά στην αμείλικτη αρχή της πραγματικότητας* είναι η αξιολόγηση καινούριων τεκμηρίων για το έργο του Ανδρέα Εμπειρικού και επομένως μια επαναθεώρηση του θέματος της εισαγωγής του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα.

Όπως αναφέρει ίδιος ο συγγραφέας της μελέτης, έναυσμά της αποτέλεσε η εύρεση αρχαιακού υλικού, επιστολών και γραπτών δοκιμιακού τύπου του Ανδρέα Εμπειρικού σε παραπεταμένες βαλίτσες της μητέρας του στα έτη 2004 και 2006. Πρόκειται για επιστολές γραμμένες στην Αθήνα, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Λωζάνη και σε άλλα μέρη και κείμενα που μας παρέχουν πληροφορίες για θέματα οικογενειακά, αλλά και για τα πρώτα βήματα του ποιητή στο χώρο της λογοτεχνίας και της ψυχανάλυσης, τις σκέψεις και τις αντιλήψεις του. Σημαντικό είναι ότι μας διευκολύνουν την κατανόηση των συμφραζομένων της εισαγωγής του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα. Κύριος στόχος του Νίκου Σιγάλα ήταν η αναθεώρηση της θέσης των περισσότερων ιστοριογράφων του ελληνικού υπερρεαλισμού (με πρώτο τον